

POSTANOWIENIE

26 lutego 2026 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Dończyk

na posiedzeniu niejawnym 26 lutego 2026 r. w Warszawie
w sprawie z wniosku T. spółki akcyjnej w K.
z udziałem A.L. i M.L.
o zasiedzenie służebności,
na skutek skargi kasacyjnej T. spółki akcyjnej w K.
od postanowienia Sądu Okręgowego w Świdnicy
z 27 września 2023 r., II Ca 942/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. obciąża wnioskodawcę kosztami postępowania kasacyjnego, pozostawiając ich wyliczenie referendarzowi sądowemu.**

UZASADNIENIE

Określone w art. 398⁴ § 2 k.p.c. – stosowanym odpowiednio w związku z art. 13 § 2 k.p.c. w postępowaniu nieprocesowym – wymaganie uzasadnienia w skardze kasacyjnej wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania zostaje spełnione, jeśli skarżący wykaże, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. może być zatem osiągnięty

jedynie przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które – zgodnie z art. 398⁹ § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. – będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania. Na tych jedynie przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W skardze kasacyjnej wniesionej od postanowienia Sądu Okręgowego w Świdnicy z 27 września 2023 r. (sygn. akt II Ca 942/22) pełnomocnik wnioskodawcy T. S.A. z siedzibą w K., opierając skargę kasacyjną na naruszeniu prawa materialnego, tj.: art. 172 § 1 k.c. w zw. z art. 292 zd. 2 k.c. w zw. art. 245 § 2 k.c. oraz w zw. z art. 305⁴ k.c. i art. 352 k.c. oraz art. 1 pkt 9 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o zmianie ustawy o przedsiębiorstwach państwowych (Dz.U. z 1991, Nr 2, poz. 6 ze zm., dalej: „u.z.p.p.”), wniósł o jej przyjęcie do rozpoznania, powołując się na przesłankę określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., to jest ze względu na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, a ponadto na przesłankę wskazaną w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., z uwagi na oczywistą zasadność skargi.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Odnosząc się do zawartego w skardze kasacyjnej wnioskodawcy wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania, w aspekcie powołanych przezeń przesłanek, należy stwierdzić, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalony jest pogląd, że przesłanka z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. może zostać uznana za spełnioną jedynie wówczas, gdy skarżący przedstawi zagadnienie prawne o charakterze nowym, dotychczas niewyjaśnionym w judykaturze, mające znaczenie abstrakcyjne i wykraczające poza okoliczności konkretnej sprawy (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01; z 18 września 2012 r., II CSK 180/12; z 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14; z 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16). Zagadnienie to powinno odpowiadać standardowi pytania prawnego kierowanego na podstawie art. 390 § 1 k.p.c., a więc dotyczyć poważnych wątpliwości interpretacyjnych, których nie można usunąć przy zastosowaniu powszechnie przyjętych reguł wykładni prawa (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 23

stycznia 2014 r., I UK 361/13; z 14 września 2012 r., I UK 218/12; z 8 maja 2015 r., III CZP 16/15; z 24 października 2012 r., I PK 129/12). Nie jest wystarczające samo sformułowanie pytania. Konieczne jest przedstawienie możliwych, alternatywnych odpowiedzi oraz wykazanie, że rozstrzygnięcie zagadnienia może przyczynić się do rozwoju prawa lub zapewnienia jednolitości orzecznictwa (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 15 grudnia 2011 r., II PK 183/11; z 20 grudnia 2011 r., II PK 207/11; z 9 stycznia 2017 r., II CSK 423/16; z 16 maja 2018 r., II CSK 12/18; z 10 maja 2018 r., I CSK 798/17; z 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 585/17; z 8 kwietnia 2018 r., V CSK 577/17). W judykaturze podkreśla się, że istotne zagadnienie prawne musi mieć charakter problemu jurydycznego o znaczeniu systemowym, którego wyjaśnienie wzbogaca dorobek orzeczniczy Sądu Najwyższego, porządkuje istniejące linie interpretacyjne i wzmacnia jednolitość stosowania prawa. Chodzi o zagadnienie, którego rozstrzygnięcie nie sprowadza się do oceny prawnej jednostkowego stanu faktycznego, lecz umożliwia udzielenie odpowiedzi o charakterze uniwersalnym, mającej znaczenie także w innych, podobnych sprawach (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 22 grudnia 2008 r., III CSK 285/08). W konsekwencji, aby przesłanka z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. mogła zostać uznana za spełnioną, skarżący powinien wykazać, że przedstawione przez niego zagadnienie rzeczywiście ma charakter nowy, nierozstrzygnięty dotąd w orzecznictwie oraz że jego wyjaśnienie ma znaczenie dla rozwoju prawa i jednolitości orzecznictwa. Brak takiego wykazania wyklucza możliwość przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na tej podstawie.

Z kolei uzasadnienie oczywistej zasadności skargi kasacyjnej jako przesłanki jej przyjęcia do rozpoznania (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.), wymaga powołania się na kwalifikowaną postać naruszenia zaskarżonym orzeczeniem przepisów prawa materialnego lub procesowego oraz przeprowadzenia wywodu zmierzającego do jego wykazania. Oczywistość naruszenia ma miejsce wówczas, gdy jest ono widoczne *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia. Do wykazania oczywistej zasadności skargi powinno wystarczyć jedno konkretne twierdzenie, jedna stanowcza, przekonująca od razu teza, wskazująca racje podważające

rozstrzygnięcie poddane krytyce i zaskarżeniu. Na tym właśnie polega „oczywista” zasadność środka zaskarżenia w rozumieniu przyjętym w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 17 grudnia 2019 r., IV CSK 307/19). O przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania nie decyduje przy tym samo oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego przez sąd, który wydał zaskarżone orzeczenie, lecz sytuacja, w której spowodowało ono wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Postępowanie kasacyjne – poza sytuacją określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. – nie służy realizacji indywidualnego interesu strony, lecz ma na celu ochronę interesu publicznego poprzez zapewnienie jednolitości wykładni prawa oraz wkład w rozwój jurysprudencji. Na etapie przedsądu brak jest zatem podstaw do poszukiwania przesłanek przyjęcia skargi w treści zarzutów kasacyjnych. Obowiązek ich wykazania spoczywa na skarżącym i nie może być przedmiotem rekonstruowania przez Sąd Najwyższy (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147). Ocena spełnienia przesłanek przyjęcia skargi ogranicza się zatem wyłącznie do analizy argumentacji przedstawionej w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi.

W świetle zarówno brzmienia art. 398⁹ § 1 k.p.c., jak przedstawionej wyżej charakterystyki obu przesłanek należy pokreślić, że wykazują się one odmiennością. Różnica ta powinna również znaleźć odzwierciedlenie w treści uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, w którym skarżący powinien przedstawić odrębny wywód jurydyczny wykazujący istnienie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego oraz odrębny wywód uzasadniający oczywistą zasadność skargi. Jak wielokrotnie podkreślono w orzecznictwie Sądu Najwyższego, uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nawiązuje do instytucji przedsądu, uregulowanej w art. 398⁹ k.p.c., i stanowi jej dopełnienie. Oznacza to, że skarżący ma obowiązek przedstawienia odrębnego, pogłębionego wywodu prawnego wykazującego istnienie jednej z przesłanek przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Obowiązek ten – w zakresie uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania określony w

art. 398⁴ § 2 *in fine* k.p.c. – nie jest tożsamy z obowiązkiem uzasadnienia przytoczonych podstaw kasacyjnych (art. 398⁴ § 1 pkt 2 k.p.c.), a argumentacja dotycząca zarzutów nie może zastępować przesłanek przedsądu. W obu przypadkach chodzi bowiem o odmienne metody argumentowania (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z 22 marca 2001 r., V CZ 131/00, z 5 czerwca 2001 r., IV CZ 45/01, z 10 stycznia 2003 r., V CZ 189/02, z 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07, z 5 kwietnia 2017 r., II CSK 688/16, z 11 kwietnia 2018 r., V CSK 547/17 i z 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 567/17). Przesłanki te muszą zostać przez skarżącego wyraźnie wyodrębnione i odrębnie uzasadnione. Wymaga to przedstawienia odpowiedniego wyводу jurydycznego, opartego na analizie przepisów, orzecznictwa i argumentów wskazujących, że – w świetle kryteriów określonych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. – istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z 31 stycznia 2020 r., II CSK 432/19, z 15 grudnia 2006 r., III CZ 93/06 i z 18 kwietnia 2012 r., I CSK 520/11).

W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wnioskodawca sformułował zagadnienie prawne, ujęte w dwóch wzajemnie powiązanych pytaniach, a mianowicie:

Czy treść normatywna art. 1 pkt 9 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o zmianie ustawy o przedsiębiorstwach państwowych (Dz.U. z 1991, Nr 2, poz. 6 ze zm. – dalej: „u.z.p.p.”) wyklucza możliwość rozpoczęcia biegu terminu zasiedzenia służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesyłu przed dniem 7 stycznia 1991 r. w sytuacji, gdy urządzenia przesyłowe posadowione były na nieruchomościach, które nie należały do Skarbu Państwa?

a w konsekwencji:

Czy następca prawny przedsiębiorstwa państwowego będącego posiadaczem samoistnym urządzeń przesyłowych w postaci linii elektroenergetycznych posadowionych na nieruchomości należących do osób trzecich, będącymi osobami fizycznymi, może domagać się stwierdzenia zasiedzenia służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesyłu na podstawie art. 172 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 292 k.c. (w brzmieniu na dzień rozpoczęcia biegu zasiedzenia tj. ustawy kodeks cywilny z dnia 23 kwietnia 1964 r.

Dz.U. 1964 Nr 16, poz. 93) jeżeli urządzenia te użytkowane były przez to przedsiębiorstwo państwowe i jego następców prawnych nieprzerwywalnie od daty ich posadowienia, tj. od roku 1965?

W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca wskazała, że o ile w nie budzi wątpliwości, że przed 7 stycznia 1991 r., tj. przed dniem wejścia w życie art. 1 pkt 9 u.z.p.p. w sytuacji, gdy zarówno właścicielem nieruchomości obciążonej, jak i posiadaczem służebności gruntowej oraz właścicielem nieruchomości władnącej był Skarb Państwa, nie mogło dojść do zasiedzenia służebności gruntowej odpowiadającej w treści służebności przesylu, gdyż właściciel nie może nabyć przez zasiedzenie służebności na nieruchomości stanowiącej jego własność. Dopiero z dniem 7 stycznia 1991 r., wobec uchylenia art. 128 k.c. i wejścia w życie art. 1 pkt 9 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o zmianie ustawy o przedsiębiorstwach państwowych, państwowe przedsiębiorstwa energetyczne nie tylko uzyskały zdolność posiadania rzeczy we własnym imieniu (co nastąpiło już z dniem 1 lutego 1989 r.), ale także nabywały własność urządzeń przesylowych. Obecnie sądy powszechne wskazują datę 7 stycznia 1991 r. jako początek biegu terminu zasiedzenia służebności gruntowej odpowiadającej w treści służebności, gdy Skarb Państwa będący posiadaczem służebności gruntowej był jednocześnie właścicielem nieruchomości obciążonej. Zarazem jednak sądy powszechne w sposób niemal automatyczny pomijają analizę zmian podmiotowych w zakresie prawa własności nieruchomości obciążonych i w konsekwencji odstępują od ustalenia, jaki jest wpływ ich statusu właścicielskiego na sytuację prawną podmiotów domagających się stwierdzenia uzyskania z mocy prawa służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesylu obciążającej te nieruchomości. Rozbieżności ogniskują się przede wszystkim wokół terminu rozpoczęcia biegu zasiedzenia rzeczonych służebności. Pierwsze możliwe stanowisko przedstawia pogląd, że dopiero w drugim etapie procesu uwłaszczenia, nabywając z dniem 7 stycznia 1991 r. własność urządzeń przesylowych przez przedsiębiorstwo przesylowe na podstawie art. 1 pkt 9 u.z.p.p., z dniem 7 stycznia 1991 r. rozpoczyna się bieg terminu zasiedzenia. Drugie stanowisko (za którym opowiada się wnioskodawca) polega na przyjęciu, że w sytuacji, gdy nieruchomość, na której są posadowione urządzenia infrastruktury elektroenergetycznej nie

stanowiła własności Skarbu Państwa, możliwe jest rozpoczęcie biegu terminu zasiedzenia służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesyłu przed dniem 7 stycznia 1991 r., a wskazanie konkretnego terminu wymaga wnikliwej analizy w zakresie prawa własności nieruchomości obciążonych *in concreto*. Uzasadnienie wniosku nie zawiera innych, poza przytoczonymi, argumentów wykazujących występowanie wskazanego w skardze kasacyjnej zagadnienia prawnego. W szczególności w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie odwołano się ani do konkretnego orzecznictwa sądów powszechnych, ani do orzecznictwa Sądu Najwyższego. Z tej przyczyny należy uznać, że skarżący w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie wykazał sformułowanego w tej skardze zagadnienia prawnego. Jak to już wcześniej wyjaśniono argumentów na rzecz występowania w sprawie zagadnienia prawnego nie można na etapie tzw. przesądu poszukiwać w uzasadnieniu podstaw skargi kasacyjnej.

Należy mieć na względzie również to, że przedstawione przez wnioskodawcę zagadnienie prawne opiera się na założeniu, iż przed dniem 3 sierpnia 2008 r., gdy wprowadzono do polskiego systemu prawnego instytucję służebności przesyłu (art. 305¹ – art. 305⁴ k.c.), istniała możliwość zasiedzenia służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesyłu. Tymczasem to założenie, leżące u podstaw sformułowanego w skardze kasacyjnej zagadnienia prawnego, jest wątpliwe, gdyż możliwość zasiedzenia służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesyłu przed dniem 3 sierpnia 2008 r., a w konsekwencji także możliwość doliczenia okresu posiadania takiej służebności przed tym dniem do okresu posiadania służebności przesyłu po dniu 3 sierpnia 2008 r. dla wykazania nabycia tej służebności przez zasiedzenie przyjmowana dotychczas w orzecznictwie, budzi poważne wątpliwości co do jej zgodności z przepisami Konstytucji RP, co potwierdzają nie tylko orzeczenia sądów powszechnych, ale także wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 2 grudnia 2025 r., P 10/16, w którym zakwestionowano dogmatyczne podstawy wykładni art. 292 k.c. w związku z art. 285 § 1 i 2 k.c., prowadzącej do wykreowania w orzecznictwie konstrukcji służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesyłu. Skoro zaś przed dniem 3 sierpnia 2008 r. instytucja służebności przesyłu nie

istniała w systemie prawnym Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że nie było możliwe ani posiadanie takiego rodzaju prawa, ani jego nabycie w drodze zasiedzenia, a tworzenie tej konstrukcji w drodze wykładni naruszało konstytucyjne gwarancje ochrony prawa własności (art. 21 ust. 1 oraz art. 64 ust. 2 i 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej), zasadę proporcjonalności (art. 31 ust. 3 Konstytucji RP) oraz zasadę zaufania obywateli do państwa i stanowionego prawa wynikającą z art. 2 Konstytucji RP. Wyżej powołany wyrok Trybunału Konstytucyjnego nie został opublikowany zgodnie z art. 190 ust. 2 Konstytucji RP, nie wywołuje więc on skutków przewidzianych w art. 190 ust. 1 Konstytucji RP. Został on też wydany w składzie z udziałem sędziów nieprawidłowo powołanych na miejsca już wcześniej obsadzone (zob. wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z 7 maja 2021 r., skarga nr 4907/18, Xero Flor przeciwko Polsce oraz wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 18 grudnia 2025 r., C-448/23, ECLI:EU:C:2025:975). Powyższe okoliczności uzasadniają wniosek o istotnych wadach powołanego wyżej wyroku Trybunału Konstytucyjnego, co nie pozwala na bezpośrednie powołanie się na skutki prawne, jakie wywołuje wyrok tego Trybunału wydany w niewadliwym składzie i opublikowany we właściwym dzienniku publikacyjnym. Powyższe okoliczności nie zwalniają jednak sądów rozpoznających sprawy cywilne od konieczności samodzielnej oceny – ze skutkami podmiotowi ograniczonymi granicami mocy wiążącej prawomocnego orzeczenia - kwestii prawnych będących przedmiotem rozstrzygnięcia w wyżej powołanym orzeczeniu Trybunału Konstytucyjnego w ramach tzw. rozproszonej kontroli konstytucyjnej. Potrzeba oceny prawnej możliwości zasiedzenia służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesyłu przed dniem 3 sierpnia 2008 r. jest niezbędna w celu zapobieżenia dalszego pogłębiania nierówności w ochronie prawa własności oraz w celu zagwarantowania zasady zaufania obywateli do państwa i stanowionego prawa, jak również zasady bezpieczeństwa prawnego. Zagadnienie prawne przedstawione w skardze kasacyjnej pomija jednak wyżej wskazane kwestie prawne i przez to to także nie jest ono przydatne dla rozstrzygnięcia o zasadności skargi kasacyjnej. Wprawdzie powołany wyrok Trybunału Konstytucyjnego zapadł już po wniesieniu skargi kasacyjnej, ale kwestie nim objęte były sporne w orzecznictwie sądów jeszcze przed wniesieniem skargi

kasacyjnej. Również w tym czasie były już zainicjowane postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym dotyczące uznania za sprzeczną z przepisami Konstytucji wykładni przepisów przyjmujących możliwość zasiedzenia służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesyłu. Z tych względów Sąd Najwyższy uznał, że nie zachodzi przesłanka przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania określona w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania *de facto* ogranicza się do przedstawienia argumentacji na rzecz przesłanki określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. z tej przyczyny, jak również w świetle wyżej przedstawionej oceny prawnej skarżący nie wykazał również przesłanki oczywistej zasadności skargi, o której mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., skoro ograniczył się do deklaratywnego stwierdzenia, że skarga jest „oczywiście uzasadniona”, nie przedstawiając żadnego odrębnego wyводу, który mógłby stanowić uzasadnienie tej przesłanki.

Wskazać należy również, że nie zachodzi nieważność postępowania, którą Sąd Najwyższy bierze pod rozwagę – w granicach zaskarżenia – z urzędu (art. 398¹³ § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).

Z przytoczonych względów należało odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).

O kosztach postępowania kasacyjnego – na stosowany wniosek zawarty w odpowiedzi na skargę kasacyjną – orzeczono na podstawie art. 520 § 3 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1, art. 398²¹ i art. 13 § 2 k.p.c., obciążając nimi wnioskodawcę, który przegrał sprawę w postępowaniu kasacyjnym.

Dariusz Dończyk

(M.M.)

[SOP]